भूमि बैंक सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८२

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति : २०८२।०७।२५
प्रकाशित मिति : २०८२।०७।२७

प्रस्तावना:

नेपालको संविधानले निर्दिष्ट गरेको कृषि, भूमिसुधार तथा उद्योग सम्बन्धी नीति, सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धी नीतिमा भूमिको वैज्ञानिक उपयोग सुनिश्चित गर्ने, कृषि कार्यको लागि जग्गामा किसानको पहुँच सुनिश्चित गर्ने, जग्गा बाँझो रहन नदिने, उद्योगहरुको स्थापनामार्फत उत्पादन वृद्धि गर्ने, भूमिहीन, सुकुम्बासी, अव्यवस्थित बसोबासी, मुक्त कमैया, मुक्त हलियाहरूको सामाजिक आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने गरी जमिनको उपयोग सुनिश्चित गर्ने र संबिधानले परिकल्पना गरेको समाजवाद उन्मुख आर्थिक व्यवस्था अवलम्बन गरी सीमान्तकृत्त वर्ग र समुदायको हितमा काम गर्ने विषयमा जोड दिएको छ। उल्लेखित राष्ट्रिय लक्ष्य प्राप्त गर्न कृषि भूमिको समुचित उपयोग गरी सामाजिक र आर्थिक रूपमा सबैभन्दा कमजोर अवस्थामा रहेका नागरिकको जीवनस्तर माथि उठाउन फेदीखोला गाउँपालिका स्याङ्जा प्रतिबद्ध रहेको छ। सन् २०३० सम्म भूमि र भूमिश्रोतको महत्तम उपयोग गरी खाद्य सुरक्षा हासिल गर्ने, गरिबी निवारण गर्ने, जमिनमा महिलाको समान अधिकार सुनिश्चित गर्ने, सुरक्षित र व्यवस्थित आवासको व्यवस्थापन गर्ने, प्राकृतिक स्रोतको दिगो व्यवस्थापन मार्फत मानव सिर्जित र प्राकृतिक प्रकोप नियन्त्रण लगायत दिगो विकासका लक्ष्य हासिल गर्ने नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकारसँगै हाम्रो साझा प्रतिबद्धता रहेको छ। सहकारी खेती, सामूहिक खेतीलाई प्राथमिकताका साथ सञ्चालन गरी कृषिको व्यवसायीकरण र उत्पादन वृद्धिसँगै रोजगारी सृजना गर्ने तथा व्यापार व्यबसायका लागि अनुकुल बाताबरण तयार गर्न तीन तहकै सरकारहरूको प्रतिबद्धता र सो को व्यवहारिक रुपान्तरण आवश्यक रहेको छ। भूमि बैंकले सामाजिक न्याय, र समानता कायम गरी आर्थिक समृद्धि प्राप्त गर्ने उद्देश्य राखेको छ। भूउपयोग ऐनले भूमिको नयाँ वर्गीकरण, उपयोगको प्रावधान र भूमिको अधिकतम उपयोगलाई कार्यान्वयन गर्न फेदीखोला गाउँपालिका स्याङ्जाले भूमि बैंक स्थापना नीति ल्याएको हो।

भूमि बैंक भन्नेको एक सार्वजनिक संयन्त्र हो जसले स्थानीय तहभित्र बाँझो, विखन्दित, उत्पादनमा प्रयोग नभएको जग्गालाई संकलन गरी भाडामा वितरण र व्यवस्थापकिय प्रक्रिया अपनाउनुका साथै कुनै पनि उपयोग नभएका, बेवारिसे, खाली भू-सम्पत्तिलाई कुशलतापूर्वक-व्यवस्थापन र विकास गर्न सिर्जना गरिएको एक सार्वजनिक अधिकारसम्पन्न संस्था हो। यसले गरिब एवं विपन्न वर्गलाई भूमिको भोगाधिकार उपलब्ध गराई सामाजिक न्याय कायम गर्न मद्दत गर्छ। भूमि बैंक जग्गाधनीको भोग चलनको हस्तान्तरण होइन कुनै व्यक्ति वा कृषकको आफूमाथिको भूमिमाथिको

स्वामित्वमा आफ्नो जग्गा भूमि बैंकको जिम्मामा दिने र बैंकले अन्य कृषक तथा व्यवसायिक संस्थाहरुलाई जग्गा उपलब्ध गराई कृषिको आर्थिक क्रियाकलापलाई निरन्तरता दिलाउने व्यवस्था नै भूमि बैंक हो । फेदीखोला गाउँपालिका स्याङ्जाले उक्त कानूनी प्रावधान तथा आवश्यकता महशुस गरी **स्थानीय सरकार सन्चालन ऐन, २०७४** को दफा ११ को उपदफा २ "ण" मा भएको व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्न दफा १०२ को उपदफा २ को अधिकार प्रयोग गरी फेदीखोला गाउँपालिका स्याङ्जाले **"भूमि बैंक सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८२"** स्वीकृत गरी लागू गरेको छ ।

परिच्छेद - १
संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: -१) यस कार्यविधिको नाम **"भूमि बैंक सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८२"** रहनेछ।

२) यो कार्यविधि फेदीखोला गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमाः

क. **"गाउँपालिका"** भन्नाले फेदीखोला गाउँपालिका स्याङ्जालाई सम्झनुपर्दछ।

ख. **"कार्यालय"** भन्नाले फेदीखोला गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयलाई सम्झनुपर्दछ।

ग. **"अध्यक्ष"** भन्नाले फेदीखोला गाउँपालिकाका अध्यक्षलाई सम्झनुपर्दछ ।

घ. **"संयोजक"** भन्नाले फेदीखोला गाउँपालिकाका भूमि बैंकका संयोजक सम्झनुपर्दछ।

ङ. **"जनप्रतिनिधि"** भन्नाले फेदीखोला गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडाध्यक्ष, कार्यपालिका सदस्य र सभाका सदस्यहरूलाई सम्झनुपर्दछ ।

च. **"कार्यालय प्रमुख"** भन्नाले गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनुपर्दछ।

छ. **"भूमि बैंक"** भन्नाले गाउँपालिका भित्र रहेका खेतीयोग्य बाँझो जमिनको उपभोग गर्नको लागि गाउँपालिकाले सञ्चालन गरेको कार्यक्रमलाई सम्झनुपर्दछ ।

ज**."कर्मचारी"** भन्नाले गाउँपालिका अर्न्तर्गत कार्यरत सम्पूर्ण कर्मचारीलाई बुझाउनेछ।

झ. **" कार्यपालिका"** भन्नाले फेदीखोला गाउँ कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्दछ ।

ञ. **"वडा"** भन्नाले फेदीखोला गाउँपालिका भित्रका वडाहरुलाई सम्झनुपर्छ ।

ट. **"उद्यमी"** भन्नाले फेदीखोला गाउँपालिकाको भूमि बैंकको जग्गा लिजमा लिएर उद्यम संचालन गर्ने व्यक्ति/संस्था सम्झनुपर्दछ।

परिच्छेद - २

भूमि बैंक स्थापनाको आवश्यकता, औचित्य, दुरदृष्टी, लक्ष्य तथा उद्देश्य

३. भूमि बैंक स्थापनाको आवश्यकता तथा औचित्य:

१. भूमि बैंक स्थापनाको आवश्यकता तथा औचित्य देहाय बमोजिमका छन।

१) कृषिजन्य भूमिको संरक्षण, वैज्ञानिक उपयोग र बाँझो रहेको निजी जग्गाहरू संरक्षण र महत्तम उपयोग गर्ने।

२) खाद्य सामग्रीको बढ्दो माग, बढ्दो उत्पादन र खाद्य संकटको समस्या समाधान गर्ने।

३) भूमिमाथिको विद्यमान बेरोजगारीको अवस्था र वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका वा फर्कने युवाहरूलाई स्वरोजगार मूलक कृषि उत्पादनमा सहभागी गराउने।

४) कृषि र भूमिको प्रभाव सम्बन्धी भूमि बैंक मार्फत समन्वय र रुपमा अगाडि बढाउने।

५) कृषि व्यवसाय सन्चालन उद्यमी बन्न चाहाने कृषक तथा संस्थाहरुलाई जग्गा उपलब्ध गराउने।

६) स्थानीयस्तरमा रोजगार प्रबर्धन गरी, युवा बहिर्गमनको वर्तमान समस्यालाई कम गर्न।

७) बाँझो भुमी उपयोग गर्न

८) भुमी व्यवस्थापनलाई पारदर्शी बनाउन।

९) भुमीहिनलाई भुमी उपलब्ध गराउन।

१०) शहरी तथा ग्रामिण योजना कार्यान्वयन गर्न

४. नीतिको दुरदृष्टी:

"बाँझो र उपयोगविहीन जमिनको दिगो व्यवस्थापन: कृषि उत्पादन र समृद्ध जीवन"

५. दीर्घकालीन लक्ष्य:

"उपयोगविहीन भूमिको उत्पादनमूलक सदुपयोग गरी जनताको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार ल्याउने"

६. **उद्देश्य:** क. गाउँपालिकाले भूमी बैङ्क स्थापनाको उद्देश्य देहाय बमोजिमका छन।

१) भूमि, पुँजी र प्रविधिको संयोजनमार्फत बाँझो, उपयोगविहीन भूमिको सदुपयोग गरी कृषिको व्यावसायिक उत्पादनमा वृद्धि गर्ने,

२) गरिब, किसान तथा सीमान्तकृत परिवारलाई सामाजिक न्यायअनुरूप निश्चित, शर्त र सुविधासहित उपयोगमा नरहेको जग्गा उपलब्ध गराई रोजगार र खाद्यअधिकार सुनिश्चित गर्ने,

३) निष्क्रिय भूमिको उपयोगमार्फत वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवाहरूको लागि स्थानीय स्तरमा रोजगार सिर्जना गर्ने,

४) सहकारी खेती, सामूहिक खेतीमार्फत व्यवसायिक उत्पादनलाई प्रोत्साहन गर्ने र उत्पादनको बजारीकरणमा सहयोग पुऱ्याउने,

५) पर्यावरणीय सन्तुलन, तीन जलवायु परिवर्तन र खाद्य सुरक्षालाई दृष्टिगत गरि बाँझो जमिनको उपयोग, र व्यवस्थापन गर्ने,

६) कृषि तथा उत्पादनमूलक उद्योग गर्ने चाहना एवं क्षमता भएपनि भूमि र लगानीको अभावको कारणले निष्क्रिय रहेका जनशक्ति समूहहरूको हितमा समाजवाद उन्मुख अर्थव्यवस्था अनुकूल भूमि बैंक स्थापना गर्ने।

७) भुमीहिन, साना किसान तथा कृषक समूहहरुलाई जग्गा उपलब्ध गराउने।

८) खाद्य सुरक्षा तथा आत्मनिर्भरता सुनिश्चित गर्ने।

९) स्थानीय अर्थतन्त्र सुढृढ गरी समग्र राष्ट्रिय विकासमा योगदान पुर्याउने।

परिच्छेद - ३

भूमि बैंक स्थापना तथा व्यवस्थापन

७. भूमि बैंक स्थापना:

१. गाउँपालिकाले खेतीयोग्य बाँझो जमिन भूमि वैङ्कमा दर्ता गर्नको निम्ती अनुसूची १ बमोजिमको सूचना कम्तिमा ३५ दिने म्याद अवधि दिई सूचना प्रकाशन गर्नेछ।

२. फेदीखोला गाउँपालिका भित्रका विभिन्न वडाहरूमा रहेका खेतीयोग्य बाँझो जमिनको प्रयोग गर्न स्थानीय श्रमको व्यवस्थापन गर्दै परम्परागत खेती प्रणालीलाई आधुनिक खेती प्रणाली मार्फत व्यवसायिक खेती गर्ने उद्देश्यले भूमिको व्यवस्थापनको लागि स्थापना गरिएको एकीकृत भूमि बैंकलाई निम्नानुसार व्यवस्थित गरिनेछ।

३. गाउँपालिका भित्र रहेका कम्तिमा ३ रोपनीभन्दा बढी खेतीयोग्य जग्गा आफूले उपभोग नगरी खाली राखेका जग्गाधनीले अनिवार्य रूपमा अनुसूची २ बमोजिमको ढाँचामा गाउँपालिकामा निवेदन दिनुपर्नेछ।

४. जग्गाधनीले अनिवार्य रुपमा निवेदन दिदा अनुसूची ३ बमोजिमको विवरण पेश गर्नुपर्नेछ।

५. सूचीकृत हुन आएको बाँझो जग्गालाइ तपसिलको आधारमा छुट्याई निम्नानुसार वर्गीकरण गरिनेछ।

वर्गीकरणको आधार (१००)	२०	१५	१०	५
सडकको पहुँच (२०)	मुख्य सडकसँग जोडिएको	चल्ती सडकबाट २०० मिटर भित्रको	हिउँदे सडकसँग मात्रै पहँचु भएको	सडकसँग पहुँच नभएको
सिंचाई (२०)	१२ महिना नै सहज सिचाई हुने	६ महिना सिचाई हुने	वर्षातमा मात्रै सिंचाई हुने	सिंचाई नहुने
उर्वराशक्ति (२०)	उर्वर	मध्यम उर्वर	न्यून उर्वर	रुखो पाखो
जैविक सुरक्षा (२०)	पूर्ण सुरक्षित	मध्यम सुरक्षित	आंशिक सुरक्षित	जोखिम
क्षेत्रफल (२०)	एकैठाउँमा १५ रोपनी भन्दा माथि	एकैठाउँमा १०-१५ रोपनी	एकैठाउँमा ५-१० रोपनी	एकैठाउँमा ५ रोपनी भन्दा कम

६. जग्गाको वर्गीकरण गर्ने क्रममा जम्मा १०० पूर्ण अंक मध्ये प्राप्त अंक ७५ भन्दा माथिका जग्गा क वर्ग, ५० देखि ७५ अंक सम्मका जग्गा ख वर्ग, ३० देखि ५० अंक सम्मका जग्गा ग वर्ग र ३० भन्दा कम अंक प्राप्त गरेका जग्गा घ वर्गमा पर्दछन्। साथै घ वर्गमा पर्ने जग्गालाई उपयुक्त मानिने छैन र छनोट पनि गरिने छैन।

७. उपदफा -क) बमोजिम सूचीकृत गर्न गाउँपालिकाले तेस्रो पटक सूचना प्रकाशन गरेको सूचनाको म्याद भित्र निवेदन पेश नगरी जग्गा बाँझो राख्ने जग्गाधनीलाई गाउँपालिकाको तर्फबाट उपलब्ध गराईने सेवासुविधाहरूबाट बञ्चित गरी तोकिए बमोजिमको जरीवाना गरिने छ।

ङ. उपदफा क र -ख) बमोजिमको जग्गाहरू गाउँपालिकाको भूमि बैंकमा दर्ता हुनेछन् ।

८. जग्गा उपलब्ध गराउने:

१) भूमि बैंकमा सूचीकृत भएको खेतीयोग्य जमिन उपलब्ध सम्बन्धमा देहायबमोजिमको व्यवस्था हुनेछ।

क. जग्गा लाभान्वित हुन चाहाने कृषक तथा संस्थालाई मध्यनजर गरी गाउँपालिकाले अनुसूची ५ बमोजिमको सूचना प्रकाशन गर्नेछ।

ख. भूमि बैंकमा रहेको जग्गा प्राप्त गर्नलाई ईच्छुक व्यक्ति वा संस्थाले अनुसूची ७ बमोजिको ढाँचाको विवरण सहित अनुसूची ६ बमोजिमको तोकिएको सूचना अवधिभित्र निवेदन दिई छनोट पश्चात अनुसूची ८ बमोजिमको ढाँचामा सम्झौता गरी जग्गाको उपयोग गर्नुपर्नेछ।

ग. भूमि बैंकमा दर्ता रहेको बाँझो राखिएको खेतीयोग्य जमिनको उपयोग गरी कम्तीमा ३ रोपनीमा कृषि वा पशुपन्छी पालन गर्न चाहने कृषकलाई आवश्यकता र नियमानुसार जग्गा उपलब्ध गराईनेछ।

घ. गरिब, किसान तथा सीमान्तकृत परिवारलाई जसले न्यून जग्गा भएको कारण खेतीलाई विस्तार गर्न नसकेकोलाई तोकिएको शर्त र सम्झौता बमोजिम उपलब्ध गराईनेछ।

ङ. उल्लिखित खेतीयोग्य जमिनमा अनिवार्य कृषि उपजहरूको उत्पादन, मौसमी बेमौसमी तरकारी खेती वा अन्य नगदे बाली उत्पादन गर्नुपर्नेछ भने अन्य बाँझो जमिनमा फलफूलका विरूवा ,पशुपन्छीपालन , कृषिजन्य प्रशोधन केन्द तथा पर्यटन व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू गर्नुपर्नेछ ।साथै अनिवार्य रुपमा बाली तथा पशुपन्छी बिमा गर्नुपर्नेछ ।

९. भाडामा दिनु पर्ने:

१) जग्गाधनीबाट खेतीयोग्य जमिन तपसिल बमोजिमको शर्तमा गाउँपालिकालाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने छ।

क. बाँझो राखिएको खेतीयोग्य जमिन उपभोग नगर्ने जग्गाधनीले आफूले गाउँपालिकाले गरेको जग्गाको वर्गीकरण र उपभोग गर्न नसकेको मनासिव कारणको आधारमा निर्धारण गरिएको रकममा गाउँपालिकालाई कम्तिमा ७ वर्षको लागि भाडामा दिनुपर्नेछ ।

ख. उल्लेखित रुपमा भाडामा लिदा गाउँपालिकाले अनुसूची ४ बमोजिमको द्विपक्षिय सम्झौता गरी लिनुपर्ने छ।

१०. गाउँपालिकाले प्रोत्साहन गर्नुपर्ने:

१) भुमी वैङ्कबाट प्रदान गरिएको जमिनमा गाउँपालिकाले तपसिल बमोजिमको सहयोग गर्न सक्नेछ।

क. यस किसिमको जग्गामा गाउँपालिकाको तर्फबाट समय समयमा प्राविधिक वा अन्य सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

ख. उत्कृष्ट कृषि उत्पादन तथा पशुपालन गर्ने कृषकलाई गाउँपालिकाको तर्फबाट सम्मान गर्ने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ।

ग.कृषकहरूले आफूले उत्पादन गरेको कृषि उपज आफैले बिक्री वितरण गर्न नसकेको अवस्थामा गाउँपालिकाले उचित मूल्यमा उत्पादित वस्तुहरूको बिक्री वितरण गर्ने र गाउँपालिकाको कृषि उपज संकलन केन्द्रमा ल्याउने व्यवस्था मिलाउन पहल गर्न सक्नेछ साथै उत्पादनमा आधारित अनुदान र न्यूनतम समर्थन मुल्य जस्ता अन्य अनुदानका कार्यक्रमहरुबाट पनि समर्थन गर्न सक्नेछ।

घ. गाउँपालिकाले तथा अन्य कृषि कार्यालयहरुबाट प्रदान तथा लागु गरिने कार्यक्रममा प्राथामिकताका साथ लागु गरिनेछ।

परिच्छेद - ४

संस्थागत व्यवस्था

११. निर्देशक समिति: (१) भूमि बैङ्क कार्यक्रम व्यवस्थापन र सञ्चालनमा नीतिगत निर्देशन तथा मार्गदर्शन गर्न गाउँपालिका अध्यक्षको संयोजकमा देहाय बमोजिमको ९ सदस्यिय निर्देशक समिति रहने छ।

- गाउँपालिका अध्यक्ष — संयोजक
- प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत — सदस्य
- गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको विषय विज्ञ — सदस्य
- वडा अध्यक्षहरु मध्येबाट गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको १ जना — सदस्य
- कार्यपालिका सदस्यहरु मध्येबाट गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको १ जना सदस्य
- वित्तीय व्यवस्थापन शाखा प्रमुख — सदस्य

- प्राविधिक शाखा प्रमुख वा प्राविधिक शाखा प्रमुखले तोकेको १ जना ईन्जिनियर सदस्य
- आर्थिक विकास शाखा प्रमुख सदस्य

- प्रशासन योजना तथा आन्तरिक व्यवस्थापन शाखा प्रमुख सदस्य-सचिव

(२) निर्देशक समितिको वैठकमा आवश्यता अनुसार अन्य शाखा तथा उपशाखा तथा विशेषज्ञलाई निमन्त्रणा गर्न सकिने छ।

(३) निर्देशक समिताको वैठकको संन्चालन तथा व्यवस्थापन देहाय वमोजिम हुनेछ।

१. संयोजकको निर्देशानुसार सदस्य सचिवले वैठक वोलाउने छ।

२. निर्देशक समितिको वैठक कम्तिमा एक आर्थिक वर्षमा दुई पटक वस्न सक्नेछ।

१२. निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) भूमि वैङ्क स्थापना तथा व्यवस्थापनका साथै उक्त जग्गामा कृषि कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रियामा समग्र विकास र प्रवर्द्धनका लागि सहजिकरण गर्ने सम्वन्धमा निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिमको हुनेछ।

क. बैङ्क स्थापना, सन्चालन तथा उक्त जग्गामा कृषि कार्यक्रम सन्चालनका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत तथा वजेटको व्यवस्थाको लागि सिफारिस गर्ने,

ख. कार्यक्रमलाई प्रभाकारिता वनाउनलाई आवश्यक छलफल गर्ने,

ग. विनियोजित वजेट परिधिभित्र तथा आवश्यतानुसार अनुदान हेरफेर गर्न सकिने छ।

घ. प्राविधिक समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने।

ङ. यससँग सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था निर्माण गर्ने।

च. भूमि बैंक सम्बन्धी कार्यविधि र जग्गा छनोट तथा मूल्याङ्कनका आधारहरु तयार पारी संयोजक मार्फत कार्यपालिकाबाट प्रमाणित गर्ने।

१३. प्राविधिक समिति: (१) भूमि वैङ्क कार्यक्रम संन्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न प्राविधिक समिति देहाय वमोजिमको ७ सदस्यिय हुनेछ।

- पूवाधार विकास तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा -प्रमुख संयोजक

- पशुसेवा शाखा - प्रमुख
  सदस्य
- सूचना प्रविधि उपशाखा- प्रमुख
  सदस्य
- आर्थिक प्रशासन शाखा - प्रमुख
  सदस्य
- नापी सम्बधि बिषय हेर्ने - प्रमुख सदस्य
- उद्यम विकास शाखा – प्रमुख
  सदस्य
- कृषि विकास उपशाखा प्रमुख - सदस्य-
  सचिव

(२) प्राविधिक समितिको वैठकमा आवश्यता अनुसार अन्य विषयगत शाखा तथा अन्य कृषिसँग सम्वन्धित सरोकारवाला निकायलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(३) प्राविधिक समितिको वैठक संन्चालन तथा व्यवस्थापन देहाय वमोजिम हुनेछ।

क. संयोजकको निर्देशनमा सदस्य सचिवले वैठक वोलाउने छ।

ख. प्राविधिक समितिको वैठक आवश्यता अनुसार वस्नेछ।

१४. **प्राविधिक समितिको काम कर्तव्य र अधिकार**: (१) प्राविधिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछ।

क. कार्यक्रम सञ्चालनको विधि तयार गर्ने।

ख. भूमि बैंकमा बाँझो जग्गा दर्ता गर्न इच्छुक कृषकहरुका लागि सूचना प्रकाशित गरी म्यादभित्र प्राप्त निवेदनहरुका आधारमा निवेदन उपर छानबिन गरी छनोट प्रक्रियाको लागि निर्देशक समितिमा पेश गर्ने ।

ग. जग्गाको अनुगमनको लागि योजना बनाउने र अनुगमनको लागि कृषकको जग्गा सम्म पुग्ने।

घ. भूमि बैंकमा जग्गा दर्ता भई जग्गा छनोट गरिसकेपश्चात् जग्गा दिने कृषक र गाउँपालिका बिच द्विपक्षीय सम्झौता गर्न निर्देशक समितिमा सिफारिस गरी सो को प्रक्रिया अगाडि बढाई सम्झौता गर्ने ।

ङ. भूमि बैंकमा दर्ता भएका बाँझो जग्गामा कृषि वा पशुपंक्षीपालन लगायत अन्य कार्य गर्न इच्छुक कृषकहरुका लागि सूचना प्रकाशित गरी म्यादभित्र प्राप्त निवेदनहरुका आधारमा निवेदन उपर छानबिन गरी छनोट प्रक्रिया अगाडी बढाई निर्देशक समितिमा पेश गर्ने।

च. भूमि बैंकमा दर्ता भएको जग्गा लिन इच्छुक कृषकहरु,सहकारीहरु,विद्यालयहरू, कृषि फामहरु छनोट पश्चात जग्गा लिने ब्यक्ति अथवा संस्था र गाउँपालिकाबिच द्विपक्षीय सम्झौता गर्न सिफारिस गरी सो को प्रक्रिया अगाडि बढाउने।

छ. भूमि बैंक सञ्चालनका लागि श्रोतको व्यवस्थापनमा आवश्यक पर्ने रकम निर्धारण गरी श्रोत सनिश्चितताको लागि पेश गर्ने।

ज. भूमि बैंक संचालनका क्रममा आउन सक्ने समस्या, चुनौती तथा आवश्यकताहरुबारे अध्ययन गर्ने, सूची तयार गर्ने तथा सो को समाधानका लागि पहल गर्ने।

झ. कार्यक्रम सञ्चालनको नियमित अनुगमन गर्ने

ञ. अध्याविधक त्रैमासिक रुपमा प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने

ट. कार्यक्रम सञ्चालनको लागि सहकार्य संञ्चालिकरण तथा सुचना व्यवस्थापन गर्ने

ठ. कार्यक्रम सञ्चालनमा समसामयिक विषयमा निर्देशक समितिको स्वीकृत लिई छलफल गर्ने

ड. कार्यक्रम सञ्चालनको सम्पर्क विन्दुको रुपमा काम गर्ने

ढ. निर्देशक समितिले तोकेका अन्य कार्यहरु गर्ने

१५. भूमि वैङ्क सन्चालनको लागि बजेट/श्रोतको व्यवस्था: १) भूमि वैङ्क स्थापना तथा सन्चालनको लागि गाउँपालिकाले देहाय बमोजिमको व्यवस्था सुनिश्चित गर्नेछ।

क. भूमि बैंकमा रहेका जग्गाहरू भाडामा लिनको लागि आवश्यक रकमको व्यवस्था गाउँपालिकाले मिलाउनुपर्नेछ।

ख. गाउँपालिकाले भूमि बैंक सम्बन्धी कार्य गर्दा गाउँपालिकाको भूमि बैंकमा छुट्याएको रकमबाट गर्नुपर्नेछ । तर भूमि बैंक कोषमा आवश्यक रकमको अभाव भएमा गाउँपालिकाले बचत रहने अन्य श्रोतबाट समेत खर्च/भुक्तानी गर्न सक्नेछ।

ग. यसरी खर्च गरिएको रकमको हिसाब गाउँपालिकाले बेग्लै राख्नुपर्नेछ र सोको विवरण प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत गाउँ कार्यपालिकामा पेश गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

घ. आवश्यकतानुसार कृषि ज्ञान केन्द्र लगायतका संस्थाहरुसँग समेत समन्वय गरी गाउँपालिकाले संयुक्त साझेदारीमा कार्यक्रम संचालनलाई निरन्तरता दिईनेछ।

परिच्छेद ५

खर्चको स्रोत व्यवस्थापन र अनुगमन मूल्याङ्कन

११. **खर्चको स्रोत**:

(१) यस कार्यविधिमा तोकिय वमोजिमका कार्यक्रम सञ्चालन तथा अनुदान प्रदान गर्न देहायका स्रोतबाट प्राप्त रकम प्रयोग गरिनेछ -

(क) गाउँपालिकाबाट प्राप्त रकम,

(ख) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम

१२. **अनुगमन मुल्याङ्कन**: (१) यस कार्यविधि बमोजिम प्रोत्साहन स्वरुप अनुदान रकम प्रदान गर्दा आवश्यकता बमोजिम तपसिल बमोजिमको समितिले अनुगमन र मुल्याङ्कन गर्न सक्नेछन।

क) दफा ११ मा व्यवस्था भएबमोजिमको निर्देशक समिति

ख) गाउँपालिकास्तरीय अनुगमन तथा सुरपरिवेक्षण समिति

ग) दफा १२ मा व्यवस्था भएबमोजिमको प्राविधिक समिति

परिच्छेद ६

विविध

१६. **भूमिको स्वामित्व**: भुमिको भूस्वामित्वमा देहाय बमोजिम हुनेछ।

१) भूमि बैंक सञ्चालनबाट विद्यमान भूस्वामित्व प्रणालीमा कुनै परिवर्तन हुने छैन।

२) हालका जग्गाधनीले आफ्नो स्वामित्व कायमै रहने गरी भूमि बैंक मार्फत जग्गाको उपयोगको अधिकार मात्रै निश्चित शर्तको आधारमा निश्चित समयका लागि हस्तान्तरण गर्नेछन्,

३) भूमि बैंक मार्फत उपयोगमा आएको निजी जग्गा **नेपाल सरकारले जग्गा प्राप्ति ऐन २०३४** बमोजिम प्राप्त गर्न कुनै बाधा पर्ने छैन, यस्तो अवस्थामा जग्गाको मुआब्जा जग्गाधनीले र जग्गामा लगाइएको बालीनाली लगायत उपयोगको क्षतिपूर्ति उपयोगकर्ताले प्राप्त गर्नेछ,

४) भूमि बैंकमार्फत उपयोगमा आउने सरकारी सार्वजनिक जग्गाको स्वामित्व नेपाल सरकारकै रहनेछ, सरकारलाई आवश्यक परेको खण्डमा पूर्व जानकारी दिई सरकारले फिर्ता लिन सक्नेछ

५) सरकारले जग्गा फिर्ता लिने क्रममा बालीनाली लगायत उत्पादनको क्षति नहुने गरी फिर्ता लिने तर यदि तत्काल फिर्ता लिनुपर्ने अवस्थाको कारण उपयोगकर्तालाई क्षति हुने देखिएमा सरकारले बालीनाली वा उत्पादनको मूल्याङ्कन गरी क्षतिपूर्ति दिनुपर्नेछ,

१७. **कार्यविधिको व्याख्या र कार्यविधिमा संशोधन सम्वन्धि व्यवस्थाः** (१) यो कार्यविधिको कार्यान्वयनमा द्विविधा वा अस्पष्टता उत्पन्न भएमा गाउँ कार्यपालिकाले गरेको व्याख्या अन्तिम हुनेछ।

यो कार्यविधिमा कुनै संशोधन वा थपघट गर्नुपर्ने भएमा निर्देशक समितिको सिफारिसमा यस कार्यविधिमा आवश्यतानुसार गाउँकार्यपालिकाले संशोधन वा परिमार्जन गर्न सक्नेछ।

१८. **कारबाही तथा असूल उपरः** (१) यस कार्यविधि विपरीत तथा झुठा विवरण पेश गरी आर्थिक अनुदान तथा सहयोग प्राप्त गरेको जानकारी हुन आएमा सम्बन्धित व्यक्तीबाट सरकारी बाँकी सरह असूल उपर गरिनेछ ।

(२) यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका कुराहरु प्रचलित कानून वमोजिम हुनेछ।

१९. **वाधा अडकाउ र फुकानेः** यो कार्यविधि कार्यान्वयन गर्दा कुनै वाधा आएमा गाउँकार्यपालिकाले वाधा अडकाउ फुकाउन सकिने छ।

२०. **वचाउः** यस कार्यविधिमा लेखिएका कुरा यसै कार्यविधि वमोजिम र अन्य कुराहरुको हकमा प्रचलित कानून वमोजिम हुनेछ।

अनुसूची १

दफा ७ को उपदफा १ बमोजिम

(भूमि बैंकमा जग्गा दर्ता गर्नका लागि आवेदन माग गर्ने सम्बन्धी सूचना)

प्रथम पटक प्रकाशित मिति :.....

यस फेदीखोला गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले आ.व. २०८२/०८३ मा भूमि बैंक स्थापना गरी बाँझो जग्गामा कृषि तथा पशुपंक्षीपालन कार्यक्रम संचालन गर्न लागेकोले आफ्नो जग्गा बाँझो भएका तथा उक्त जग्गालाई आवधिक रुपमा भाडामा उपलव्ध गराउन इच्छुक जग्गाधनीहरुले यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले १५ दिन भित्र आवेदन पेश गरी आफ्नो बाँझो जग्गा गाउँपालिकाको भूमि बैंकमा दर्ता गर्नुहुन सबै गाउँपालिका बासी कृषक वर्गहरुमा अनुरोध गरिन्छ ।

आवश्यक कागजातहरुः

१. अनुसूची २ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन
२. अनुसूची ३ बमोजिमको ढाँचामा जग्गाको विवरण
३. नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
४. जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपूजाको प्रतिलिपि
५. जग्गाको सक्कल कित्तानापी नक्सा
६. गाउँ कार्यपालिका तथा प्राविधिक समितिले मनासिव देखेका अन्य आवश्यक कागजातहरु ।

अनुसूचीः-२

दफा ७ को उपदफा ३ बमोजिम

मिति :-.....

श्री अध्यक्ष ज्यू,
भूमि बैंक ,फेदीखोला गाउँपालिका
फेदीखोला, स्याङ्जा।

विषयः- भूमि बैंकमा जग्गा दर्ता गरीपाउँ।

प्रस्तुत विषयमा फेदीखोला गाउँपालिका कार्यालयबाट मिति.....मा प्रकाशित सार्वजनिक सूचना बमोजिम मेरो जग्गा विगत .....वर्षदेखि बाँझो/प्रयोग विहिन रहेकोले भाडामा उपलब्ध गराउन इच्छुक भएकोले उक्त भूमि बैंकमा मेरो जग्गा दर्ता गर्न अनुसूची बमोजिमको ढाँचामा जग्गाको विवरण भरी यो निवेदन पेश गरेको छु।

निवेदकः-

नाम :-

ठेगाना :-

दस्तखत :-

सम्पर्क नं. :-

अनुसूचीः३

दफा ७ को उपदफा ४ बमोजिम

(बाँझो जग्गा भूमि बैंकमा दर्ताको लागि पेश गरेको जग्गाको विवरण)

- जग्गाधनीको नामथर : .....
- ठेगाना : फेदीखोला गाउँपालिका, वडा नं. ..... टोलः ..... सम्पर्क नं. ..... कित्ता नं. ..... साविक ठेगाना..... वडा नं.....
- जग्गा रहेको स्थानको ठेगानाः फेदीखोला गाउँपालिका, वडा नं....., टोल/स्थान.....

१. जग्गाको विवरणः

क. जग्गा देखि मुख्य/चल्ती सडक सम्मको दुरी : .....

ख. चल्ती सडक देखि टाढाको जग्गा भए हिउँदे सडकको पहुँच भए/नभएको : .....

ग. सिंचाईको व्यवस्था भए/नभएको : .....

घ. वर्षामा कति महिना सिंचाई हुने :.....

ङ. नजिकै पानीको श्रोत भए/नभएको : .....

च. पानीको श्रोत भए कति मिटर टाढा रहेको :.....

छ. जग्गाको बनोट (खेत/सम्मो बारी/भिरालो बारी/रुखो पाखो/खरबारी): .....

ज. माटोको प्रकार (रातो/कालो/बलौटे/ढुङ्गागिट्टी मिक्स भएको : .....

झ. जग्गामा विगतका वर्षा के-के उत्पादन/खेति गर्ने गरिएको थियो ? - .....

ञ. जग्गा बाँझो रहेको अवधि : .....

ट. जग्गा नजिकै झाडी/ठुलठुला रुख बिरुवा/जंगल भए/नभएको ?- .....

ठ. जीवजन्तु तथा चराचुरुङ्गीहरुबाट कत्तिको सुरक्षित -पूर्ण/मध्यम/आंशिक सुरक्षित/जोखिममा) : .....

ड. भिरालो/सम्मो बारी/खेत छ भने संख्या र क्षेत्रफल कति कति छ? - .....

ढ. जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल : .....

ण. जग्गा एकै ठाउँमा रहेको वा फरक फरक ठाउँमा रहेको? - .....

त. फरक-फरक ठाउँमा रहेको भए ठाउँ अनुसार जग्गाको क्षेत्रफल (कित्ता नं. र क्षेत्रफल खुल्ने गरी)

.....

.....

२. भाडा दिन चाहेको अवधि (कम्तिमा ७ वर्ष वढीमा २५ वर्ष): .....

३. जग्गा सम्बन्धी अन्य कुराहरू भए खुलाउने :

.....

४. आफ्नो मुख्य व्यवसाय :.....

५. परिवारमा जम्मा सदस्य संख्या :..... बैदेशिक रोजगारमा गएको संख्या :.....

नेपालमा रोजगारी प्राप्त गरेको संख्या :..... बेरोजगार संख्या :.....

६. बाँझो जग्गा आँफैले प्रयोग गर्न नसक्नुको कारण : .....

संलग्न गर्नुपर्ने कागजात :

क. जग्गाधनीको नागरिकताको प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि,

ख. जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपूजाको प्रतिलिपि,

ग. जग्गाको सक्कल कित्तानापी नक्सा।

१. घ. गाउँ कार्यपालिका तथा प्राविधिक समितिले मनासिव देखेका अन्य आवश्यक कागजातहरु।

मितिः

हस्ताक्षरः

अनुसूची ४

दफा ९ को उपदफा १ को ख बमोजिम

जग्गा भाडामा दिने र गाउँपालिका भूमी बैंक बिचको दुई पक्षीय सम्झौता पत्र

फेदीखोला गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले आ.व.२०८२/०८३ मा भूमि बंकै स्थापना गरी संचालन गर्न लागेको कृषि तथा पशुपंक्षीपालन ,कृषिजन्य प्रशोधन केन्द तथा पर्यटन व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमको लागि फेदीखोला गाउँपालिका -यस पछि प्रथम पक्ष भनिने र आफ्नो बाँझो जग्गा भूमि बैंकमा दर्ता गर्ने जग्गाधनी ..... (यस पछि दास्रो पक्ष भनिने) बिच तपसिल बमोजिमको शर्तनामा पालन गर्ने गराउने गरी यो सम्झौता गरीएको छ ।

शर्तहरु

१. दोस्रो पक्षले आफ्नो जग्गा भूमि बैंकमा दर्ता गरी कम्तिमा ७ बर्षको लागी प्रथम पक्षलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने छ यसको अवधि सम्झौताको मितिले .....वर्ष सम्म कायम रहनेछ।

२. प्रथम पक्षले जग्गा लिएवापत दोस्रो पक्षलाई जग्गाको वर्गीकरणका आधारमा क, ख र ग वर्गको जग्गालाई क्रमशः प्रति वर्ष प्रति रोपनी रु.१,०००।-, रु.७००।- र रु.५००।- का दरले नगद रकम दिईने छ साथै उक्त जग्गा गाउँपालिकाले भाडामा दिएर प्रयोगमा आएपछी उक्त जग्गाको भाडा दरमा २५ प्रतिशत थप रकम प्रथम पक्षले दोस्रो पक्षलाई दिईने छ ।

३. प्रथम पक्ष र दोस्रो पक्ष बिच द्विविधा वा विवाद उत्पन्न भएमा गाउँ कार्यपालिकाले फेदीखोला गाउँपालिका भूमि बैंक सम्बन्धी कार्यविधि, २०८२ मा आधारित रही विवाद समाधान गर्नेछ।

४. दोस्रो पक्षले भाडामा उपलब्ध गराएको जग्गा अवधि समाप्त नहुदै फिर्ता लिन पाउने छैन्।यदि फिर्ता लिन चाहेमा १ वर्ष अगावै फिर्तालिने ब्यहोराको कारण सहित निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ। यसरी जग्गा फिर्ता लिदा जग्गाधनीले भाडावापत वुझेको रकममध्ये वाकि अवधिको रकम मा नेपाल राष्ट बैंकले निधारर्ण गरेको ब्याज सहित फिर्ता गर्नुपर्नेछ ।

५.प्रथम पक्षले भूमि बैंक मा दर्ता भएको जग्गा तेस्रो पक्षलाई आवश्यक शर्तहरु राखी भाडामा उपलब्ध गराउने छ।दोस्रो पक्षले गाउँपालिका र भाडामा लिने फर्म / व्यक्ति वीच भएको सम्झौता अनुरुपको काममा जग्गा प्रयोग गर्न दिनुपर्नेछ।

६.भाडामा उपलव्ध गराएको जग्गाको स्वामित्व जग्गाधनीकै भएता पनि दोस्रो पक्षले भाडा वुझिसकेपछि अन्य कुनै क्षति पुर्ति/दावी,माग गर्न पाउने छैन।

७जग्गाधनी (दोस्रो पक्ष) र प्रथम पक्ष वीच कुनै विमति भएमा आपसी समझदारी वाट समाधान गरिनेछ विवाद समाधान हुन नसकेमा गाउँपालिकाको निर्णय नै अन्तिम निर्णय हुनेछ।

१. ८. गाउँ कार्यपालिका तथा प्राविधिक समितिले मनासिव देखेका अन्य आवश्यक कागजातहरु ।

प्रथम पक्षको तर्फबाट

दो

स्रो पक्षको तर्फबाट

नाम : ..... नाम

: .....

पद : ..... पद

: .....

हस्ताक्षर : .....

ह

स्ताक्षर : .....

कार्यालयको नाम : .....

छाप :

छा

प :

मिति : .....

मि

ति : .....

रोहवर/साक्षी

प्रथम पक्षको तर्फबाट

दो

स्रो पक्षको तर्फबाट

नाम : ..... नाम

: .....

पद : ..... पद

: .....

हस्ताक्षर : .....

ह

स्ताक्षर : .....

अनुसूची-५

दफा ८ को उपदफा १ को क बमोजिम

भूमि बैंकमा जग्गा दर्ता गर्न आवेदन माग सम्बन्धी सूचना :

(प्रथम पटक प्रकाशित मिति :.....)

यस फेदीखोला गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले आ.व. २०८२/०८३ मा भूमि बैंक स्थापना गरी कृषि तथा पशुपंक्षीपालन कार्यक्रम संचालन गर्न लागेकोमा यस गाउँपालिकाको भूमि बैंकमा दर्ता भएको जग्गा प्रयोग गरी कृषि तथा पशुपंक्षीपालन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्न इच्छुक कृषक/कृषक समूहले यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले १५ दिन भित्रमा आवेदन पेश गर्नुहुन सबै गाउँपालिकावासी उधमी वर्गमा अनुरोध गरिन्छ।

आवश्यक कागजातहरु :

१. अनुसूची ६ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन,
२. अनुसूची ७ बमोजिमको ढाँचामा अपेक्षित जग्गाको विवरण,
३. नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्रतिलिपि।
४. गाउँ कार्यापालिका तथा प्राविधिक समितिले मनासिव लागि माग गर्नुपर्ने अन्य आवश्यक कागजातहरु।

अनुसूची ६

दफा ८ को उपदफा ख बमोजिम

बाँझो जग्गा उपयोग गरी कृषि कार्य गर्नका लागि दिने निवेदनको ढांचा :

मिति :

श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत,
फेदीखोला गाउँपालिका, भूमि बैंक,
फेदीखोला, स्याङ्जा।

विषयः- भूमि बैंक मार्फत जग्गा उपलब्ध गराईपाउँ।

प्रस्तुत बिषयमा फेदीखोला गाउँपालिका भूमि बंकै,२०८२ फेदीखोला, स्याङ्जा मार्फत म/कृषक समुह/सहकारी/र्फमले उक्त भूमि बंकै मा रहको बाँझो जग्गामा .....व्यवसाय गर्न इच्छुक भएकोले अनुसूची बमोजिमको ढाचाँमा विवरण भरी यो निवेदन पेश गरेको छु।

निवेदकः-

नाम :-

ठेगाना :-

दस्तखत :-

सर्म्पक नं.

अनुसूची ७

दफा ८ को उपदफा ख बमोजिम

(बाँझो जग्गा उपयोग गरी कृषि कार्य/ उद्योग गर्नका लागि अपेक्षित जग्गाको विवरण)

- जग्गाधनीको नामथर :.....
- ठेगाना : फेदीखोला गाउँपालिका, वडा नं. : ..... टोल : .....
- सम्पर्क नं. :
- अपेक्षित जग्गाको विवरण :
- वर्ग : क /ख /ग / घ
- क्षेत्र/भूगोलः
- क्षेत्रफल : रोपनी :
- बनोटः
- आफूले गर्न चाहेको/गर्ने खेति/व्यवसाय :
- अपेक्षित सेवा/सुविधा :
- एकल गर्ने वा समूहमा :
- खेति गर्न चाहेको अवधि :
- जग्गा सम्बन्धी अन्य कुरा भए खुलाउने :
- आफ्नो मुख्य व्यवसाय :
- परिवारमा सदस्य संख्या :
- गाउँ कार्यपालिका तथा प्राविधिक समितिले मनासिव देखेका अन्य कागजातहरु।

संलग्न कागजात:

- नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र :
- मिति :
- हस्ताक्षर :

अनुसूची ८

दफा ८ को उपदफा ख बमोजिम

दुई पक्षीय सम्झौता पत्र (गाउँपालिका र जग्गा लिने बिचको)

फेदीखोला गाउँपालिकाबाट भूमि बैंक स्थापना गरी आ.व. २०८२/०८३ संचालन गरिने कृषि तथा पशुपंक्षीपालन कार्यक्रमको लागि फेदीखोला गाउपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय (यसपछि प्रथम पक्ष भनिने) र कृषक/कृषक समूह श्री ..... - यसपछि द्वितिय पक्ष भनिने बिच तपसिलको बुँदाहरुमा रही कार्यक्रम सफल रुपले संचालनार्थ यो सम्झौता गरिएको हो।

शर्तहरु

१. प्रथम पक्षले कार्यक्रम संचालनको लागि दोश्रो पक्षलाई प्राविधिक सहजीकरण गर्नुपर्नेछ।

२. दोश्रो पक्षले कार्य सुरु गरेदेखि समापन नहुँदा सम्म प्रथम पक्षसँग समन्वय तथा सहकार्य गर्नुपर्नेछ।

३. दोश्रो पक्षले खेतीयोग्य जमिन छ भने अनिवार्य कृषि उपजहरुको उत्पादन, मौसमी - बेमौसमी तरकारी खेति , कृषिजन्य प्रशोधन केन्द तथा पर्यटन व्यवस्थापन सम्बन्धी वा अन्य नगदेबाली उत्पादन गर्नुपर्नेछ, भने अन्य बाँझो जमिनमा फलफूलका बिरुवा तथा पशुपंक्षीपालन सम्बन्धी कार्यहरु गर्नुपर्नेछ।

४. दोश्रो पक्षले अनिवार्य रुपमा बाली बिमा तथा पशुपंक्षी बिमा गर्नुपर्नेछ।

५. प्रथम पक्षले दोश्रो पक्षद्वारा उत्पादित कृषि उपज बिक्री वितरणमा सहयोग गर्नेछ।

६. दोश्रो पक्षले कम्तिमा ३ रोपनी क्षेत्रफलको जग्गा लिई कृषि कार्य संचालन गर्नेछ र प्रथम पक्षले नियमित रुपमा अनुगमन कार्य गर्नेछ।

७. दोस्रो पक्षले प्रथम पक्षलाई जग्गा लिजमा लिएवापत जग्गाको वर्गीकरणका आधारमा क, ख र ग वर्गको जग्गालाई क्रमशः प्रति वर्ष प्रति रोपनी रु.५,०००।-, रु.३,५००।- र रु.२०००।- का दरले नगद रकम दिनुपर्नेछ।

८. दोस्रो पक्षले प्रथम पक्षलाई सम्झौता अबधिको आधा अबधिको रकम (५०%) सम्झौतागर्दा दिनुपर्नेछ।साथै सम्झौता अबधि अगाबै दोस्रो पक्षले कार्य गर्न नचाहेमा सम्झौता अवधिको रकम फिर्ता गरिनेछैन।

९. गाउँ कार्यपालिका तथा प्राविधिक समितिले मनासिव देखेका अन्य कागजातहरु।

१०. अन्य आवश्यक कुराहरु प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

प्रथम पक्षको तर्फबाट

दोस्रो पक्षको तर्फबाट

नाम : ..... नाम : .....

पद : ..... पद : .....

हस्ताक्षर : .....

स्ताक्षर : .....

कार्यालयको नाम : .....

छाप :

मिति : .....

ति : .....

रोहवर/साक्षी

प्रथम पक्षको तर्फबाट दो पक्षको तर्फबाट

नाम : ..... नाम : .....

पद : ..... पद : .....

हस्ताक्षर : .....

स्ताक्षर : .....